

Comunicació i periodisme a les corporacions locals: de les primeres eleccions democràtiques al retiment de comptes. Permanències i canvis a les notícies: del paper als recursos digitals

Tesi llegida el 23 de novembre de 2016 a la Universitat Autònoma de Barcelona

Marta Corcoy Rius | Marta.corcoy@uab.cat

Sobre l'autora: Marta Corcoy Rius és Doctora en Periodisme i Comunicació per la UAB (2016). Experta en comunicació local pública. Durant més de 15 anys he treballat com a cap de premsa en ajuntaments de Catalunya. Actualment des de la UAB participo en projectes d'investigació en transparència i comunicació. Membre del grup de recerca: Laboratori de Periodisme i Comunicació per a la Ciutadania Plural (UAB) i de la Junta Directiva de l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya (ADPC). Realitzo des de l'ADPC investigacions sobre anàlisi de premsa del tractament de la violència masclista i sobre la presència i permanència de dones i homes als governs locals.

Resum de la tesi doctoral: Més notícies 'amables' i menys rigor periodístic

La tesi doctoral *Comunicació i periodisme a les corporacions locals: de les primeres eleccions democràtiques al retiment de comptes. Permanències i canvis a les notícies: del paper als recursos digitals*¹, exposa bona part de la meva experiència periodística i el treball professional dut a terme des de la dècada dels anys 80 del segle XX i durant més de 15 anys en el sector de la comunicació local pública, com a responsable de gabinets de premsa a ajuntaments de la corona metropolitana de Barcelona. Aquesta tasca de periodista de fonts té la funció de facilitar als responsables dels mitjans de comunicació, sense filtres, la informació i les declaracions polítiques pertinents sobre la gestió i el dia a dia de l'acció política i de govern així com directament a la ciutadania a través dels mitjans gestionats per la institució.

El mes d'abril de 1979 tenen llocs les primeres eleccions municipals després de la dictadura. Just estrenada la democràcia, es vivia als pobles i ciutats del país una intensa vida social i ciutadana donat que les empremtes i els dèficits heretats del franquisme eren evidents arreu. Les persones es trobaven mancades dels més bàsics serveis públics i els càrrecs electes posaven tota la il·lusió i l'esforç en millorar les condicions de vida de la ciutadania. En aquest marc la informació sobre el que es feia gaudia d'una alta credibilitat. No es disposaven d'estructures potents de comunicació i per tant la relació entre les i els responsables polítics i les ciutadanes i els ciutadans era més nítida, directa i espontània.

L'any 1995 es creen els primers webs gestionats per institucions públiques. Les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC's), els mitjans digitals i les estructures comunicatives consolidades a partir dels anys 90 han modificat els esquemes tradicionals del periodisme.

Disposar d'una anàlisi històrica sobre com ha evolucionat el periodisme local públic representa el *leit motiv* d'aquesta investigació. S'ha volgut conèixer les permanències i els canvis produïts en les informacions segons els suports i els períodes. Les etapes analitzades abasten els primers mitjans creats en

¹ <https://ddd.uab.cat/record/174998>

suport paper a la dècada dels 80; els dels anys 90 amb la implementació de les TIC's i els publicats durant els primers 15 anys del segle XXI, amb l'extensió dels webs a la immensa majoria dels ajuntaments i la convivència entre el paper i el digital.

Les principals conclusions d'aquesta anàlisi apunten que,

- Transcorreguts més de 30 anys, el modus de comunicar s'ha transformat i s'ha institucionalitzat. Una conceptualització de la comunicació inspirada més en el màrqueting polític i menys en la rigorositat periodística, ha creat tendència.
- Les notícies es redacten en un llenguatge poc periodístic. El tractament en el text i en els titulars acostuma a ser en positiu, a favor de l'equip de govern i sense contrastar amb l'oposició els principals acords del Ple.
- S'elaboren excessives notícies poc documentades i s'informa sobretot dels àmbits considerats 'amables', obviant els temes susceptibles de crítica a la gestió o que no disposen de consens.
- Els representants polítics no fan retiment de comptes de la gestió.
- La institució s'ha apropiat a nivell informatiu de les activitats organitzades per les entitats, creant en moltes ocasions confusió sobre qui les organitza.
- Més fotos i menys text. La superfície que ocupa la fotografia i el text no és proporcional: la balança s'inclina a favor de la fotografia, sobretot en el paper.
- Deficient utilització dels recursos multimèdia i insuficients mecanismes per al foment de la participació ciutadana.

Podem deduir, per tant, que es fa imprescindible introduir canvis en les rutines de treball i en la noció de notícia i d'informació pública, que s'ha de concebre al servei de la ciutadania i no a favor dels interessos polítics de qui ostenta el poder.

La força innovadora de les TIC's no es pot desvincular dels principis en què s'ha de fonamentar la funció de comunicar: el periodisme i les bones pràctiques professionals.

Més periodisme i menys propaganda política és un dels missatges principals resultants d'aquesta recerca.

Bibliografia

Abadal, Ernest, Recoder, Maria Josep (1991), *La informació electrònica a Catalunya. Anàlisi comparativa*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

Bellmunt, Cinta.(2006). *Tinet, Historia: 10 anys de la primera Xarxa Ciutadana d'Internet a l'Estat espanyol*. Diputació de Tarragona. Arola Editors

Blanes, Miguel Angel. (2014). *La transparencia informativa de las administraciones públicas*, Madrid, Aranzadi.

Botero Montoya, Luís Horacio. (2006) *Comunicación pública, comunicación política y democracia: un cruce de caminos*. Revista – Palabra Clave vol. 9, núm. 2, 2006, pp. 7-18.Universidad La Sabana. Colombia.

Recuperado de <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=64900202>

Braudel, Fernand . (1968), *La Historia y las Ciencias sociales*, Madrid, Alianza.

Candel, Francisco (1964), *Els altres catalans*, Barcelona: Laia.

Canel, María José. (2007). *Comunicación de las instituciones públicas*. Tecnos. Madrid.

Carrasco, Mavi; Corcoy Rius, Marta; Gámez, Isabel.; Gómez, Patricia - (2001): *Les Corporacions locals i la informació pública. 1979-2001*. Recuperat de www.labcompublica.info/corporacions.htm Últim accés: 30 de juny de 2015.

Corbella, Joan M. (1988), *La Comunicació Social a Catalunya, Panorama general als anys 80*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

Corbella, Joan M. (1995), *La Comunicació Social a Catalunya, 1995*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

Corcoy Rius, Marta. (2012): *Comunicació i periodisme a les corporacions locals a Catalunya (1979-2009)*, Tesina de doctorat. Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació. Universitat Autònoma de Barcelona.

Costa, Joan. (1995). *Comunicación corporativa y revolución de los servicios*. Ediciones de Ciencias Sociales. Madrid 1995.

Costa, Lluís. (2009): *La comunicació local*. Barcelona: UOC.

Costa, Pere Oriol; Corcoy, Marta; Gómez, Patricia. (2006) *El Governs Locals i la Comunicació Pública. Cens dels mitjans públics catalans de comunicació local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat de www.labcompublica.info Últim accés 27 de juliol de 2015.

Chaparro, Manuel. (Ed.) (2014). *Medios de proximidad: participación social y políticas públicas*. iMEDEA/Comandalucía Luces de Gálibo. Málaga.

Col·legi de Periodistes de Catalunya. (2009). *Gabinets de comunicació. Criteris de bones pràctiques professionals*. Recuperat de www.periodistes.org Últim accés 27 de juliol de 2015.

Crowley, David , Heyer, Paul (1995), *Pròleg a la 2ª edició* de Crowley, David y Heyer, Paul (1995), *La comunicación en la Historia. Tecnología, cultura, sociedad*, traducció al castellà 1997, Bosch, Barcelona

De Fleur, M. L., Ball-Rokeach, S. J. (1982), *Teorías de la Comunicación de Masas*, Paidós, Buenos Aires

De Miguel, Amando (1976), *40 millones de españoles 40 años después*, Madrid, Grijalbo.

Domingo, David (2004), *Periodisme digital a Catalunya. Radiografía de 445 webs informatius*, Col·legi de Periodistes de Catalunya, Col·lecció Ones i Bits nº 5, 117 pàgines, Barcelona.

Estrada, Bruno (2016). *La segunda transición*. <http://www.bez.es/741791662/La-segunda-transicion-.html>

Farras, Andreu i Cullell, Pere (2009), *L'ascensor. L'arribada al poder dels altres catalans*, Angle editorial, Barcelona.

Flichy, Patrice. (1993), *Una historia de la comunicación moderna. Espacio público y vida privada*, Barcelona, Gustavo Gili.

Galán, Alfredo. (2000): «Comunicación Pública», en Tornos, Joaquín y Galán, Alfredo. (coords.). *La Gobernanza Europea Un libro Blanco* (2001) Comisión de las Comunidades Europeas. Bruselas.

García, Manuel; Ibáñez, Jesús; Alvira, Francisco: *Medir en Ciencias Sociales (1993) et altri: El análisis de la Realidad Social. Métodos y Técnicas de Investigación*. Alianza Editorial, Madrid.

Gil, Antonio i Gómez, Josefina (coord.) (2001) *Geografía de España*, Barcelona, Editorial Ariel.

Guichot, Emilio. (2003), *El nuevo Derecho europeo de acceso a la información*, *Revista de Administración Pública*, núm. 160, pp. 283-316.

Guichot, Emilio (2011), *Transparencia y acceso a la información pública en España: análisis y propuestas legislativas*. Documento de trabajo 170/2011.

Gutiérrez, Elena, La Porte, María Teresa. (Eds.) (2014). *Tendencias emergentes en la comunicación de instituciones*. Barcelona: UOC Press Comunicación.

Habermas, Jürgen. (1982). *Historia y crítica de la opinión pública. La transformación estructural de la vida pública*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili.

Manfredi, Juan Luis, Cabezuelo, Francisco (2015). *Innovación periodística para la rendición de cuentas. A Transparencia de la comunicación pública local*. Cuadernos Artesanos de Comunicación/78. La Laguna: Sociedad Latina de Comunicación Social.

McLuhan, Marshall (1969), *La comprensión de los medios como las extensiones del hombre*, Editorial Diana, Mexico.

Martínez, Jesús A. (coord.) (1999), *Historia de España. Siglo XX. 1939-1996*, Madrid: Cátedra, p. 98-99.

Mendel, Toby. (2006), *Consideraciones sobre el estado de las cosas a nivel mundial en materia de acceso a la información*, *Derecho Comparado de la Información*, núm. 8, pp. 3-15.

Mendel, Toby. (2003), *Libertad de información: derecho humano protegido internacionalmente*, *Derecho Comparado de la Información*, núm. 1, pp. 41-74.

Molina, Pedro. (2011). Ponencia *La comunicación local en la transición a la democracia. la voz de los protagonistas en las jornadas de información y comunicación municipal de 1980*, CEUMT.

Molina, Pedro. (2015) (coord.). *Transparencia de la comunicación pública local*. Cuadernos Artesanos de Comunicación/78. La Laguna: Sociedad Latina de Comunicación Social.

Moragas, Miquel de, et alts. (2012), *La comunicación: de los orígenes a Internet*, Barcelona, Gedisa.

Moragas, Miquel de (1988), *Espais de comunicació: experiències i perspectives a Catalunya*, Barcelona, Edicions 62.

Moreno Sardà, Amparo. (1998), *La mirada informativa*. Barcelona, Bosch.

Perceval, José María. (2015), *Historia mundial de la comunicación*, Madrid, Cátedra.

Moreno Sardà, Amparo. (1988), *La otra 'Política' de Aristóteles. Cultura de masas y divulgación del arquetipo viril*, Barcelona Icaria;

Moreno Sardà, Amparo. (1986), *El arquetipo viril protagonista de la historia. Ejercicios de lectura crítica no androcéntrica*, Barcelona LaSal, edicions de les dones.

Moreno Sardà, Amparo (1991), *Pensar la historia a ras de piel*, Barcelona, Edicions de la Tempestat;

Moreno Sardà, Amparo. (2007), *De quién hablamos cuando hablamos del hombre. Treinta años de crítica y alternativas al pensamiento androcéntrico*, Barcelona, Icaria.

Sabés, Fernando, Verón, José Juan. (2008) *La gestión de la información en la administración local*. Comunicación Social. Ediciones y publicaciones. Sevilla

Sanders, Karen, Canel, María José. (2013). *En busca de un modelo para el estudio de la comunicación de instituciones*. En Gutiérrez, Elena y La Porte,

María Teresa (Eds.), *Tendencias emergentes en la comunicación institucional* (29-51). Barcelona: UOC Press Comunicació.

Shubert, Adrian. (1990), *Historia social de España (1800-1990)*, Madrid, Nerea

Sindicat de Periodistes de Catalunya.(2011) *Mitjans públics locals: democratització, professionalitat i estabilitat per garantir la qualitat*. Recuperat de [www.sindicatperiodistes.cat/sites/default/files/documents/Manifest MMPPLocals.pdf](http://www.sindicatperiodistes.cat/sites/default/files/documents/Manifest_MMPPLocals.pdf). Últim accés 20 de juliol de 2015

Sotelo, Carlos. (2001) *Introducción a la comunicación institucional*. Ariel Comunicació.

Sunkel, Guillermo (1985), *Razón y pasión en la prensa popular*, Ilet, Santiago de Chile

Sureda, Marc, Torres, Lourdes. (2015). *Manual de comunicació per a Ajuntaments petits (I no tan petits)*. Barcelona: UOC Press Comunicació.

Timoteo, Jesús. (1987), *Historia y modelos de la comunicación en el siglo XX. El nuevo orden informativo*, Madrid, Universitas.

Universitat Autònoma de Barcelona, laboratori de comunicació pública de la UAB. Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB., Col·legi de Periodistes de Catalunya. (2003) *Decàleg de bones pràctiques de la comunicació local pública*. Recuperat de www.labcompública.info Últim accés 15 de juliol de 2015

Vázquez Montalbán, Manuel (1980), *Historia y comunicación social*, Barcelona: Bruguera

Villanueva, Ernesto. (2006), *Derecho de acceso a la información en el mundo*. Porrúa-UNAM, México DF.

Villaverde, Ignacio. (1995), *Los derechos del público*, Madrid, Tecnos.

Villoria, Manuel (2011), *La rendición de cuentas en la democracia*. Temas para el debate. Madrid. Fundación Sistema. Núm. 204.

Williams, Raymond (1962), *Los medios de comunicación social*. Barcelona: Edicions 62.